

Tjänsteskrivelse

Datum

2025-04-16

Vår referens

Alexander Blümke
Utvecklingssamordnare
alexander.blumke@malmo.se

Remiss angående Remiss Utbildningsdepartementet - Fler vägar till arbetslivet (SOU 2024:74) ASN-2025-3885

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har berett arbetsmarknads- och socialnämnden tillfälle att yttra sig angående Remiss från Utbildningsdepartementet - Fler vägar till arbetslivet (SOU 2024:74).

Utredningen presenterar flera förslag som syftar till att skapa fler vägar till arbetslivet inom gymnasieskolan, med hänsyn till arbetsmarknadens behov och elevernas olika förutsättningar för lärande.

Två av förslagen innebär att införa nya mindre omfattande yrkesprogram för elever som inte är behöriga till dagens yrkesprogram, samt att justera behörighetskraven till gymnasieskolan.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ställer sig positiv till utredningens förslag och välkomnar att trösklarna till att kunna påbörja en gymnasial yrkesutbildning sänks.

Förslaget att införa nya mindre omfattande yrkesprogram för elever som idag inte är behöriga till ett yrkesprogram bedöms ge fler flickor och pojkar förutsättningar att genomföra en yrkesutbildning, få ett gymnasialt yrkesutbildningsbevis och komma ut på arbetsmarknaden.

Samtidigt ser förvaltningen en risk med förslaget att höja behörighetskraven för dagens mer omfattande yrkesprogram, då detta kan höja trösklarna och utesluta fler elever från dessa program. Detta i en situation där söktrycket till yrkesprogrammen redan är för lågt i förhållande till efterfrågan på gymnasialt utbildad arbetskraft.

Förslag till beslut

1. Arbetsmarknads- och socialnämnden godkänner yttrandet avseende *Remiss avseende Remiss från Utbildningsdepartementet - Fler vägar till arbetslivet (SOU 2024:74)* enligt förvaltningens förslag.

2. Arbetsmarknads- och socialnämnden översänder yttrandet till kommunstyrelsen

Beslutsunderlag

- Information om nytt sista svarsdatum
- G-Tjänsteskrivelse - Remiss Utbildningsdepartementet - Fler vägar till arbetslivet (SOU 2024:74)
- Förslag till yttrande - Remiss Utbildningsdepartementet - Fler vägar till arbetslivet (SOU 2024:74)

Beslutsplanering

ASN beredning 2025-04-02

Arbetsmarknads- och socialnämndens arbetsutskott 2025-04-10

Arbetsmarknads- och socialnämnden 2025-04-25

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Ärendets initiering

Ärendet är initierat genom att stadskontoret har berett Arbetsmarknads- och socialnämnden tillfälle att yttra sig angående remiss från Utbildningsdepartementet om utredningen Fler vägar till arbetslivet (SOU 2024:74).

Sista svarsdatum är 2025-05-02.

Beredningen av ärendet har skett i samråd med gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen.

Utredningens uppdrag

Utredningen har haft i uppdrag att:

- lämna förslag som bidrar till att trygga kompetensförsörjningen och att fler elever får med sig de kunskaper de behöver för att kunna försörja sig själva.
- analysera vilka möjligheter som elever som är obehöriga till nationella program på gymnasiet har att välja skola och utbildning och vid behov lämna förslag på valbara yrkesutbildningar inom gymnasieskolan som i större utsträckning tar hänsyn till elevers olika förutsättningar.
- undersöka och vid behov föreslå hur elever på högskoleförberedande program som vill arbeta direkt efter gymnasieskolan ska kunna erbjudas yrkesutbildning som underlättar etableringen på arbetsmarknaden.

- analysera om obligatoriska eller frivilliga yrkesprov på gymnasial nivå bör införas.
- ta ställning till om en rätt att fullfölja utbildningen i anpassade gymnasieskolan bör införas för elever på individuellt program.
- analysera för- och nackdelar med hur dagens system för övergången från grund- till gymnasieskola är konstruerat för att på så vis kunna lämna förslag på förändringar för elever som haft svårt att nå målen i grundskolan så att de ges bättre möjligheter att förbereda sig för arbetslivet. I mars 2023 avgränsades detta uppdrag genom ett tilläggsdirektiv där det slogs fast att utredningen inte skulle lämna förslag till förändringar när det gäller förekomsten av ett betyg för icke godkänt resultat, betyget F. Betygssystemet skulle även fortsättningsvis ha en gräns mellan godkänt och icke godkänt resultat.
- lämna förslag om nya valbara gymnasiala yrkesutbildningar som kan ge elever en snabbare etablering på arbetsmarknaden.
- föreslå hur behovet av utbildning inom små yrkesområden mer ändamålsenligt kan tillgodoses inom gymnasieskolan.

Utredningens analyser och förslag

Utredningen belyser att det råder brist på gymnasialt utbildad arbetskraft samtidigt som en betydande andel av eleverna som lämnar grundskolan inte är behöriga till studier på nationella gymnasieprogram. Dessa elever får idag gå på introduktionsprogram som erbjuder möjlighet att läsa upp behörighet för att komma in på nationella program eller komma vidare mot etablering på arbetsmarknaden.

Utredningen konstaterar att utbildningarna på introduktionsprogrammen inte är likvärdiga och skiljer sig åt mellan skolor, kommuner och regioner.

Förslag om nya yrkesprogram (1 900 poäng) för elever som inte är behöriga till de yrkesprogram som omfattar 2 700/2 800 poäng.

Utredningen föreslår att praktiska yrkesprogram införs för elever med minst tre godkända betyg från grundskolan, men som inte är behöriga till dagens yrkesprogram som omfattar 2 700/2 800 gymnasiepoäng.

De nya yrkesprogrammen föreslås omfatta 1 900 gymnasiepoäng med samma yrkesämnen som på dagens yrkesprogram, men med mindre omfattning av gymnasiegemensamma ämnen.

De elever som i grundskolan blir behöriga till yrkesprogrammen som omfattar 2 700/2 800 poäng ska enligt utredningen även i fortsättningen gå dessa mer omfattande

program, eftersom de ger ännu bättre förutsättningar till etablering och möjlighet att uppnå behörigheter till eftergymnasial utbildning.

De nya 1 900-poängsprogrammen ska syfta till att eleven uppnår ett *gymnasialt yrkesutbildningsbevis*. Eleverna på 1 900-poängsprogrammen kommer inte få hela den kompetens som utvecklas genom de allmänna ämnena. Utbildningen kommer dock att innehålla betydligt mer än vad många elever i dag erbjuds på introduktionsprogrammen.

Utredningen föreslår att längden på 1 900-poängsprogrammen ska vara tre år även om huvudmannen kan besluta att utbildningen för en enskild elev får fördelas på längre eller kortare tid.

Utredningen föreslår att ett års godkända studier på ett 1 900-poängsprogram ska möjliggöra behörighet till yrkesprogram som omfattar 2 700 eller 2 800 poäng.

Förslag om vissa ändringar av introduktionsprogram

Utredningen föreslår att introduktionsprogrammen individuellt alternativ och yrkesintroduktion avskaffas till följd av att yrkesutbildningar införs som står öppna för elever som har tre godkända grundskolebetyg.

Vidare föreslår utredningen att ett individuellt förberedelseprogram införs. Individuellt förberedelseprogram utformas utifrån elevens behov och förutsättningar och syftar till att eleverna ska gå vidare till annan fortsatt utbildning eller få en arbetsmarknadsinriktad utbildning som underlättar för dem att gå vidare till arbetsmarknaden.

Elever på individuellt förberedelseprogram ska i högre utsträckning än på dagens individuellt alternativ erbjudas yrkesämnen.

När det gäller språkintröduktion föreslår utredningen att eleverna ska ges ökade möjligheter att läsa yrkesämnen under utbildningstiden genom att hela eller delar av nivåer i karaktärsämnen från yrkesprogram ska ingå i utbildningen för elever som har som målsättning att läsa ett yrkesprogram och som har förutsättningar att tillgodogöra sig sådan utbildning.

Förslag om ändrade behörighetskrav till yrkesprogram som omfattar 2 700 och 2 800 gymnasiepoäng

Införandet av nya nationella 1 900-poängsprogram innebär att elever som saknar behörighet inte utestängs från yrkesutbildning. Därför föreslår utredningen höjda behörighetskrav till yrkesprogram som omfattar 2 700 eller 2 800 gymnasiepoäng från åtta till 12 godkända ämnen, vilket gör att kraven blir desamma som till

högskoleförberedande program. Utredningen anser vidare att det fortsatt ska krävas godkänt betyg i svenska eller svenska som andraspråk, matematik och engelska.

Förslag till försöksverksamhet med yrkesinslag på högskoleförberedande program.

Utredningen föreslår att lämpligheten att erbjuda yrkesämnen inom högskoleförberedande program bör prövas genom en försöksverksamhet. Som exempel nämns en försöksverksamhet med en handelsinriktning på ekonomiprogrammet.

Förslag om yrkesutbildning inom små och/eller dyra yrkesområden.

Utredningen föreslår att offentliga huvudmän ska kunna utföra undervisning på entreprenad för att bidra till kompetensförsörjningen inom små och/eller dyra yrkesområden och att ett statsbidrag ska införas för att stimulera utbildning inom sådana områden.

Förslag om att införa yrkesprov

Utredningen bedömer att yrkesprov kan och bör införas inom gymnasial yrkesutbildning. Yrkesprovet ska ersätta gymnasiearbetet och ska ingå i examensmålen för respektive program. Yrkesprov bidrar bland annat till en ökad tydlighet i vilka yrkeskunskaper elever behöver ha vid avslutad utbildning och provet kan underlätta elevers möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Yrkesprov kan också bidra till en ökad likvärdighet och kvalitet i yrkesutbildningen.

Förslag om rätt att fullfölja utbildning en på individuella program i anpassade gymnasieskolan

Det individuella programmet i gymnasiet är utformat för elever som inte kan delta i ett nationellt program på grund av funktionsnedsättning.

Till skillnad från elever på nationella program har elever på individuellt program i anpassade gymnasieskolan vid flytt till annan kommun inte rätt att fullfölja utbildningen i den nya hemkommunen eller i en annan kommun eller region som anordnar utbildning. Utredningen föreslår att rätten att fullfölja en fyraårig utbildning på ett individuellt program i anpassade gymnasieskolan särskilt bör regleras för att skapa likvärdighet i lagstiftningen mellan utbildningar i anpassade gymnasieskolan samt mellan skolformerna anpassade gymnasieskolan och gymnasieskolan.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningens överväganden

Det råder brist på gymnasialt utbildad arbetskraft inom flera yrkesområden. Samtidigt avslutar ett stort antal elever grundskolan utan att vara behöriga till gymnasieskolans

nationella program. På gymnasiet ser vi också att många elever inte fullföljer sin utbildning.

Gymnasieutbildning är ofta ett krav för att få jobb i Sverige och de som inte läst gymnasiet är oftare inskrivna på Arbetsförmedlingen under en längre tid.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ser att det är mycket angeläget att hitta fler vägar för ungdomar att komma in på och klara av en gymnasieutbildning för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden och klara sin egen försörjning.

Förslag om nya yrkesprogram (1 900 poäng) för elever som inte är behöriga till de yrkesprogram som omfattar 2 700/2 800 poäng.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ställer sig positiv till utredningens förslag att införa nya mindre omfattande yrkesprogram (1 900 poäng) för elever som har godkända betyg i minst tre grundskoleämnena och som inte är behöriga till yrkesprogram som omfattar 2 700/2 800 poäng.

Förvaltningen välkomnar att trösklarna till att kunna påbörja en gymnasial yrkesutbildning sänks och bedömer att fler flickor och pojkar som idag har svårt att klara av ett yrkesprogram får bättre förutsättningar att klara av en mindre omfattande utbildning för att få ett gymnasialt yrkesutbildningsbevis och komma ut på arbetsmarknaden.

Samtidigt är det viktigt att betona att den mindre omfattande yrkesutbildningen inte ger samma kompetens som de mer omfattande programmen och att arbetsgivare kan komma att betrakta dem som mindre meriterande. Dessutom ger de inte behörighet att läsa vidare. Därför är det viktigt att alltid eftersträva att ungdomar i första hand ska gå de mer omfattande yrkesprogrammen på 2 700/2 800 poäng.

Mot bakgrund av detta ställer sig förvaltningen positiv till möjligheten att ett års godkända studier på 1 900-poängsprogrammen kan ge behörighet till de mer omfattande yrkesprogrammen som omfattar 2 700/2 800 poäng för elever som har förutsättningar att klara av dessa.

Förslag om vissa ändringar av introduktionsprogram

Utredningens förslag om införande av yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng innebär att introduktionsprogrammen behöver förändras. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ställer sig bakom utredningens förslag om ändringar av introduktionsprogrammen.

Förslag om ändrade behörighetskrav till yrkesprogram som omfattar 2 700 och 2 800 gymnasiepoäng

I dialog med gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen framgår att de bedömer att den föreslagna höjningen av behörighetskravet från åtta till tolv godkända grundskoleämnen skulle kunna stärka statusen för yrkesprogrammen.

Samtidigt ser gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen en risk för att ökade behörighetskrav minskar söktrycket till yrkesprogrammen som redan idag har för få sökande.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ställer sig bakom gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningens bedömning och ser en risk för att höjda behörighetskrav höjer trösklarna och utesluter fler elever från de mer omfattande yrkesprogrammen.

Det kan inte vara ändamålsenligt att färre elever går yrkesprogrammen som omfattar 2 700/2 800 gymnasiepoäng och i stället hänvisas till de nya mindre omfattande yrkesprogrammen som omfattar 1 900 poäng och som inte ger samma kompetens och möjlighet till vidare studier.

Förslag till försöksverksamhet med yrkesinslag på högskoleförberedande program.

Förvaltningen är positiv till förslaget som kan innebära att elever på högskoleförberedande program får möjlighet att komma i kontakt med arbetslivet redan under gymnasietiden.

Förslag om att införa yrkesprov

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ställer sig positiv till förslaget.

Förslag om rätt att fullfölja utbildningen på individuella program i anpassade gymnasieskolan

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ställer sig bakom förslaget. Det är viktigt att unga personer med funktionsnedsättningar får samma rätt att fullfölja sin utbildning vid flytt till en annan kommun som elever på nationella gymnasieprogram.

Konsekvenser av utredningens förslag

Utredningen bedömer att förslagen sammantaget kan innebära att färre elever hoppar av gymnasieskolan. Det innebär på kort sikt ökade kostnader för gymnasieskolan men lägre kostnader för det kommunala aktivitetsansvaret (KAA). Förslagen bedöms också

innebära att fler unga får en yrkesutbildning, vilket leder till en förbättrad kompetensförsörjning för såväl offentliga som privata arbetsgivare och en förbättrad etablering för unga efter gymnasieskolan.

Utredningen bedömer att de utökade möjligheterna att etablera sig på arbetsmarknaden kommer att komma både kvinnor och män till del på ett likartat sätt. Långsiktigt bedöms förslagen innebära ökade skatteintäkter och minskade kostnader för sjukvård och försörjningsstöd.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ställer sig bakom utredningens konsekvensanalys.

Ansvariga

Madeleine Moberg Enhetschef

Truls Hallin Avdelningschef

Britt-Marie Pettersson Förvaltningschef